

Η σχέση ψυχής και Θεού στο Βιβλίο των Ψαλμών

/ [Πεμπτουσία· Ορθοδοξία-Πολιτισμός-Επιστήμες](#)

Η σχέση της ψυχής με τον Κύριο, στο πλαίσιο της μελέτης της θεολόγου-νομικού Ε. Παπαϊωάννου για την έννοια της ψυχής στην Παλαιά Διαθήκη (προηγούμενο άρθρο: <http://www.rempitousia.gr/?p=80070>), εξετάζεται ειδικότερα στο ιδιαίτερα εκφραστικό Βιβλίο των Ψαλμών.

Πηγή: www.thedeepcalls.com

Σε πολλά σημεία εξάλλου παρατηρείται μία τρόπον τινά συναλλαγή μεταξύ ψυχής και Θεού. Η ψυχή υμνεί, δοξάζει και ελπίζει στον Θεό και δημιουργεί κατ' αυτόν τον τρόπο μία υποχρέωση στον τελευταίο να την προσέχει, να την παρηγορεί και να την σώζει. Έτσι στο Ψαλμ. 73,19 η ψυχή παρακαλά τον Θεό αφ' ενός να μην την παραδώσει στα θηρία επειδή τον υμνεί, αφ' ετέρου να μην ξεχάσει ο Θεός τις ψυχές των αδικημένων που πιστεύουν σ' αυτόν. Στα χωρία Ψαλμ. 85,2 και Ψαλμ. 85, 4 ο άνθρωπος παρακαλά τον Θεό να διαφυλάξει και να ευφράνει την ψυχή του διότι είναι ολοκληρωτικά αφιερωμένος σ' αυτόν και η ψυχή του μόνον αυτόν ποθεί. Στο Ψαλμ. 93,21 η ψυχή είναι δεκτική της παρηγοριάς του Θεού. Η παρηγοριά του Θεού αναδεικνύεται σε ενέργεια που αγαπά την ψυχή του ανθρώπου. Στην ίδια γραμμή αλλά σε αντίστροφη προοπτική κινείται και το Ψαλμ. 87,15, το οποίο περιγράφει αρνητικά συναισθήματα της ψυχής από τη (μη-) σχέση της με τον Θεό. Ο Θεός απωθεί την ψυχή και αποστρέφει από αυτήν το πρόσωπό Του. Η απομάκρυνση του Θεού γίνεται αντιληπτή από την ψυχή και συνοδεύεται από αίσθημα οδύνης. Τέλος, στο Ψαλμ. 118,175 η ψυχή υμνεί τον Θεό επειδή εκείνος την ζωογονεί και δεν την αφήνει να χαθεί.

Τέλος, αναφορικά με τη σχέση εξάρτησης της ψυχής από τον Θεό είναι εκείνα τα χωρία στα οποία ο Θεός παρουσιάζεται ως ευεργέτης της ψυχής και ως σωτήρας της από κάθε κίνδυνο. Στο Ψαλμ. 65,9 ο Θεός μπορεί και ξαναδίνει στην ψυχή της ζωτική της ενέργεια όταν αυτή φαίνεται να προσεγγίζει τον θάνατο. Το ίδιο συμβαίνει και στο Ψαλμ. 68,2. Στο εν λόγω εδάφιο πρέπει να σημειωθεί ότι η ψυχή ταυτίζεται ρητώς με όλη την υπόσταση του ανθρώπου. Στο Ψαλμ. 20,3 εντός της ψυχής αναπτύσσεται η τη οποία ο Θεός εκπληρώνει την επιθυμία του πιστού : « *την επιθυμίαν της ψυχής αυτού έδωκας αυτώ...* ». Ο 3^{ος} στίχος του 137^{ου} ψαλμού αποδίδει στον Θεό την ιδιότητα του άμεσου παρηγορητή της ψυχής στις δυσκολίες της. Παρόμοιες σχέσεις εξάρτησης της ψυχής από τον Θεό περιγράφουν τα χωρία Ψαλμ. 68,19, 65,16, 68,33, 70,23. 85,13, 87,4, 88,49, 114,7, 118,25, 119,2 141,5 και 141,8. Ολόκληρος επίσης ο 106^{ος} ψαλμός αφιερώνεται στους «λελυτρωμένους παρά Κυρίου» των οποίων την ψυχή σώζει συνεχώς ο Θεός από κάθε θλίψη και ανάγκη, την χορταίνει από αγαθά (106,5, 106,9, 106,18).

Στον 3^ο στίχο του 3^ο ψαλμού, οι εχθροί απευθύνονται στην ψυχή του ανθρώπου διαβεβαιώνοντάς την κακόβουλα ότι δεν υπάρχει γι' αυτήν σωτηρία στον Θεό που πιστεύει «...πολλοί λέγουσι τη ψυχή μου ουκ έστιν σωτηρία αυτώ εν τω Θεώ αυτού». Παρόμοιο νόημα της ψυχής συναντάμε και στα χωρία Ψαλμ. 10,1 , 12,3 , 34,12, 41,7, 68,21, 76,3, 106,26, 122,4, 123,4 και 119,6.

Σε άλλα όμως σημεία των ψαλμικών κειμένων ο Θεός σώζει την ψυχή από τον ίδιο τον Άδη. Στο σημείο αυτό αξίζει να τονισθεί η ιδιότητα τρόπον τινά της ψυχής να

κατέρχεται στον Άδη – Σεώλ, ο οποίος είναι ο τόπος της λήθης και του σκότους (Ψαλμ. 6,6 και 93,17)[1]. Η αναφορά αυτή δείχνει εκ πρώτης όψεως ότι και στην Ιουδαϊκή γραμματεία ενυπάρχει η αντίληψη της αθανασίας της ψυχής. Μία προσεκτικότερη ματιά όμως αποκαλύπτει ότι εδώ πρόκειται περί της ψυχής του ζωντανού ανθρώπου, η οποία κατέρχεται στον Άδη των θλίψεων αυτής και όχι κάποιας άλλης – μεταθανάτιας ζωής. Έτσι η σύνδεση της σωτηρίας της ψυχής με την παρέμβαση του Θεού παραμένει το κεντρικό σημείο ενδιαφέροντος αυτού του εδαφίου και μάλλον εξανεμίζεται κάθε απόπειρα απόδοσης αντιλήψεων περί αθανασίας της ψυχής υπό την αρχαιοελληνική έννοια.

Αρκετά διαφωτιστικά για το θέμα μας είναι τα χωρία Ψαλμ. 34,17, 39,15, 48, 16 και 108,2, όπου πάλι ο ψαλμωδός αναφέρει στον Θεό τους κινδύνους που διατρέχει η ψυχή του και του ζητά να τη σώσει. Ωστόσο είναι αρκετά ξεκάθαρο ότι δεν πρόκειται για κάτι ξεχωριστό και πνευματικό, αλλά για ολόκληρη τη ζωή του, με άλλα λόγια ολόκληρη την ψυχοσωματική ύπαρξή του, κινδυνεύει δηλαδή από θάνατο και αφανισμό ολοκληρωτικό. Δεν διαφαίνεται κάποια αναφορά η οποία έστω και κατ' ελάχιστον να αφήνει την υπόνοια για τη συνέχιση της ύπαρξης του ανθρώπου μέσω της ψυχής μετά τον θάνατο. Με τον θάνατο του ανθρώπου όλα φαίνεται να τελειώνουν. Για τον λόγο αυτό ο ψαλμωδός εκφράζει τόσο έντονα την αγωνία του να μην χάσει την «μονογενή» του ψυχή. Από όλα αυτά προκύπτει το συμπέρασμα ότι είναι ιδιαίτερα δύσκολο ίσως και επικίνδυνο να απομονώνεται η ψυχή από τον όλο άνθρωπο στα κείμενα των Ψαλμών. Η ψυχή είναι η ζωή του ανθρώπου και είναι αναντικατάστατη.

Ψαλμικά χωρία στα οποία διαφαίνεται κάποιος ιδιαίτερος ρόλος της ψυχής πιο αποδεσμευμένος από την σωματική διάσταση του ανθρώπου είναι τα 24,1, 41, 2-3 και 24,13. Στον 1^ο στίχο του 24^{ου} ψαλμού η ψυχή αναδεικνύεται ο τόπος συνάντησης Θεού και ανθρώπου. Έχει τη δυνατότητα να ανυψώνεται ως τον Θεό, πράγμα το οποίο πουθενά δεν αναφέρεται για το σώμα. Η ιδιότητα επίσης της επιθυμίας για συνάντηση με τον ίδιο τον Θεό, η οποία φανερώνεται ως ισχυρή δίψα στο Ψαλμ. 41, 2-3 ανήκει στην ψυχή. Η ψυχή είναι αυτή εξ άλλου που στο 24,13 απολαμβάνει την ευλογία του Θεού όταν ο άνθρωπος έχει φόβο Θεού και ακολουθεί τον νόμο του. Βέβαια και στο χωρίο αυτό φαίνεται ότι ο όρος ψυχή περιλαμβάνει τον όλο άνθρωπο. Ωστόσο είναι αρκετά χαρακτηριστικό το γεγονός ότι η ψυχή του και όχι ο άνθρωπος, ο οποίος αναφέρεται ρητώς στον προηγούμενο στίχο, «αυλισθήσεται εν αγαθοίς».

Κατά τον Πλάτωνα η ψυχή είναι συνδεδεμένη με την έννοια της ζωής. Σύμφωνα με τους «απορητικούς διαλόγους» του, το ύψιστο μέλημα στην ζωή είναι η «επιμέλεια» της ψυχής, και της πεποίθησης του ότι «αγαθότης της ψυχής»

σημαίνει γνώση του καλού και του κακού. Χρειάζεται άσκηση της και παιδεία για να είναι η ψυχή άξια λόγου. Σ' αυτό το σημείο διακρίνεται κάποια ομοιότητα με τα λεγόμενα του Δημόκριτου. Η πτώση των ψυχών από τον ουρανό επέρχεται όταν οι ψυχές χάνουν την σταθερότητα τους και την θεϊκή ισορροπία. Τότε κατά τον Πλάτωνα γίνεται και η μετεμψύχωση.

[1] Δ. Καϊμάκη, *Η ανάσταση των νεκρών στην Παλαιά Διαθήκη*.